

CEDEM

Centar za demokratiju i ljudska prava
Center for Democracy and Human Rights
Bulevar Džordža Vašingtona br. 51, III/48
81000 Podgorica, Crna Gora
Tel. +382-20-234114/fax +382-20-234368;
e-mail: cedem.web@t-com.me
www.cedem.me

CEDEM
Odjeljenje za empirijska istraživanja

JAVNO MNJENJE CRNE GORE

Godišnjak br. 5

- mart 2009.
- jun 2009.
- oktobar 2009.

Podgorica, januar 2010.

**Center for Democracy and Human Rights
Centar za demokratiju i ljudska prava**

**FOUNDATION OPEN SOCIETY INSTITUTE – REPRESENTATIVE OFFICE
MONTENEGRO**

SADRŽAJ

1. Uvod	6
2. Mart 2009.	9
3. Jun 2009.	19
4. Oktobar 2009.	35

UVOD

Pred Vama se nalaze rezultati istraživanja koje je Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) realizovao tokom 2009. godine. U ovom periodu CEDEM je sproveo tri istraživanja javnog mnjenja. Naš glavni cilj tom prilikom bio je sagledavanje stavova građana Crne Gore po najvažnijim društveno političkim pitanjima, a jedan od ciljeva je bio i kontinuirano praćenje određenih trendova preko standardizovanih indikatora. Cijeneći aktuelnost pitanja Evroatlantskih integracija države jedno istraživanje je bilo u potpunosti posvećeno ovoj temi. Na ovaj način CEDEM nastoji omogućiti domaćoj i stranoj javnosti da ostvari uvid u stanje političkog javnog mnjenja u državi u cjelini. Riječ je o longitudinalnim istraživanjima koja su u stanju da pravovremeno identifikuju sva ključna pomjeranja na političkoj sceni i važna strateška pitanja političkog identiteta crnogorskog društva.

U ovom Godišnjaku kumulativno i po segmentima prezentirani su rezultati dobijeni na osnovu tri istraživanja koja su realizovana u martu, junu i oktobru 2009. godine. Navedena istpitivanja javnog mnjenja ne ukazuju na bilo kakve, a najmanje radikalne promjene kada govorimo o ključnim trendovima i pitanjima. Na čelu države se i dalje nalazi ista elita, čija je pozicija stabilna i koja kroz istraživanja bilježi pozitivan trend kada je u pitanju povjerenje građana Crne Gore. Na drugoj strani identifikujemo prilično fragmentiranu opoziciju sa, čini se, odsustvom političke vizije po pitanju daljeg djelovanja i eventualnog ujedinjenja sa ciljem smjene vladajuće koalicije.

Period realizacije istraživanja obilježila je pojava svjetske ekonomske krize, koja je neminovno uticala na ključne ekonomske pokazatelje. Kriza je uticala na pojačan angažman Vlade u skoro svim segmentima društva. Loša ekonomska situacija, kao što je to po sociološkim zakonitostima poznato, prelila se na socijalni nivo. Dakle, kriza više nije samo ekonomska nego je i socijalna. Protesti radnika, štrajkovi, otvoreno izražavanje radničkog nezadovoljstva, stalno pregovaranje sa Vladom i vlasnicima preduzeća, dio su crnogorske svakodnevice. U ovom pogledu problem je najizraženiji u nekoliko preduzeća koja zapošljavaju veliki broj ljudi. Tu prije svega mislimo na Kombinat aluminijuma, Željezaru i slična preduzeća koja predstavljaju gorući problem crnogorske privrede. No i mimo velikih sistema, socijalna kriza se osjeća i u privatnom sektoru a sa problemom budžetskog deficita samo je pitanje trenutka kada će se isti problem odraziti i na javni sektor.

Ipak, bez obzira na gore navedene činjenice i stanje krize u ekonomiji, vladajuća partija i dalje uživa stabilno povjerenje velike većine građana i građanki Crne Gore. Do sada

najveću potvrdu ovog stava DPS i njeni koalicioni partneri dobili su na vanrednim parlamentarnim izborima koji su održani u martu 2009. godine. Na njima su, lako i ubjedljivo, DPS-SDP i nekoliko manjih koalicionih partnera osvojili apsolutnu većinu. Činjenica da je ostvarena izuzetno ubjedljiva pobjeda u kontekstu gore navedenih socijalnih i ekonomskih problema ne mora biti kuriozitet; tačnije, uporedna praksa pokazuje da su partije na vlasti često lakše dobijale izbore upravo u ovakvim turbulentnim vremenima, a da do smjene može doći i češće dolazi u periodima ekonomskog prosperiteta. Istraživanje koje smo sproveli u martu, obzirom da je prethodilo parlamentarnim izborima, bilo je u fokusu šire javnosti. Primjenom visokih standarda i zahvaljujući velikom iskustvu u oblasti istraživanja javnog mnjenja, CEDEM-ovo Odjeljenje za empirijska istraživanja postiglo je (kao i mnogo puta do sada) izuzetan rezultat kada je izborna predikcija u pitanju, dajući najprecizniju moguću prognozu izbornih rezultata.

Istraživanje koje smo realizovali u junu 2009. godine u nekoliko odstupa od standardnih CEDEM-ovih ispitivanja javnog mnjenja. Ovo iz razloga što smo procijenili da je jedna od najaktuelnijih tema u društvu (pored EU) integracija Crne Gore u NATO. Iz tog razloga smo željeli da ovom pitanju pridamo više pažnje i da ga detaljnije potvrgnemo ispitivanju. Zato je ovo istraživanje bilo pretežno posvećeno temama vezanim za odbranu i bezbjednost. Pitanje EU integracija je u svim istraživanjima obrađeno. Ovo iz razloga što EU integracija i dalje ostaje ključni spoljno-politički prioritet koga podržava stabilna, dominantna većina građana Crne Gore. Svakako da je dobrom 'rejtingu' procesa EU integracija doprinijelo i dobijanje upitnika od Evropske komisije za sticanje statusa kandidata, i nakon nekoliko mjeseci slanje odgovora na isti. Nema sumnje da je vladajuća politička elita snažno determinisana ka ostvarenju konačnog cilja na ovom planu, a to je integracija u EU. Popularnost procesa EU integracija dodatno je uvećana svrstavljanjem Crne Gore, zajedno sa Makedonijom i Srbijom, na Bijelu Šengensku listu što podrazumijeva da građani ovih država od 19. decembra 2009. putuju bez viza u zemlje EU i ostale države potpisnice ovog sporazuma. Ove aktivnosti su snažno uticale na dalje promovisanje i podizanje rejtinga EU integracije zemlje.

Na drugoj strani, takođe jedan od prioriteta spoljno-političkih ciljeva države, integracija u NATO ne uživa jednaku podršku građana. Podrška NATO ili stagnira ili je u padu. Ovakav trend može govoriti i o nedovoljno efikasnoj kampanji Vlade Crne Gore i ostalih aktera koji podržavaju tu ideju. Krajem 2009. godine država je pozvana u Akcioni plan za članstvo (MAP), pa će biti interesantno ispratiti (u narednim istraživanjima) kako će se to odraziti na dalju podršku građana prema integraciji u Sjevernoatlantski savez. Sve u svemu, kada je riječ o Crnoj Gori, stav prema NATO nije samo proizvod unutrašnjih prilika, već predstavlja i refleks spoljno-političkih kretanja, i to onih na koje se 'iznutra' ne može uticati. Ključne vojne akcije u svijetu (prije svih Avganistan) kritikovane su od velikog broja intelektualaca, stručnjaka iz oblasti bezbjednosti i organizacija koje se bave bezbjednosnim pitanjima. Takođe, gotovo trećina građana Crne Gore osjeća se Srbima, a ovaj dio građana situaciju sa Kosovom, i krivca za stanje kakvo jeste, vidi upravo u zapadnim zemljama oličenim u NATO savezu. Dakle, pitanje podrške za NATO integraciju je veoma kompleksno, jer na podršku NATO integracijama u ne malom obimu utiču i spoljno politički faktori.

Nadalje, kada govorimo o povjerenju u institucije, građani u već dužem periodu najviše povjerenje pokazuju prema instituciji Srpske pravoslavne crkve, dok na drugoj strani najmanje povjerenje uživaju političke partije. U posmatranom periodu građani su generalno iskazali nezadovoljstvo radom Vlade, što u nekom smislu može zvučati problematično, obzirom na visoke vrijednosti podrške vladajućim partijama. Svoje mjesto u istraživanju našlo je i pitanje povjerenja u medije, pri čemu su korišćeni detaljniji i obimniji metodološki instrumenti a samim tim je dobijen niz novih podataka kada je sfera medija u pitanju. Generalno situacija na ovom planu je praktično neizmijenjena u dužem periodu. Što se tiče štampanih medija, dnevna novina *Vijesti* je dominantna; na planu elektronskih medija *IN Televizija*, dok je od radio stanica najslušaniji *Radio Crne Gore*. Dakle, sve su ovo indikatori koji se mogu naći u Izvještaju i svaki od njih se može pratiti u pomenutim istraživanjima. Ipak, ostaje zaključak da je crnogorsko društvo još uvijek politički podijeljeno po svim segmentima, u kojem se podjele stalno produbljuju i gdje nije izgledno da će se iste u skorijoj budućnosti prevazići, tj. nije vidljiva politička volja sa obje strane političkog spektra da se takve podjele prevaziđu. Jedino pitanje koje ne podliježe ovakvoj ocjeni je pitanje EU integracija koje uživa nepodijeljenu podršku cijelog društva i kao takvo predstavlja svojevrsan kuriozitet u fragmentiranom društvu kakvo je crnogorsko.

Projekat »**Političko javno mnjenje Crne Gore 2009**«, podržan je od strane Instituta za otvoreno društvo Crne Gore (OSIM). CEDEM izražava zahvalnost OSIM-u na podršci ovom projektu i zadovoljstvo što saraduje sa ovom institucijom, koja je u dugom vremenskom periodu dala ogroman doprinos razvoju civilnog društva u Crnoj Gori. CEDEM ovu publikaciju, kao i prehodne i one koje će uslijediti, stavlja na uvid stručnoj i drugoj zainteresovanoj javnosti. U vezi sa tim, CEDEM izražava zadovoljstvo što su njegova istraživanja već uvrštena i u diplomatske, magistarske i doktorske radove na nekoliko univerziteta, u užem i širem okruženju Crne Gore. Kao i drugi, tako i osnovni rezultati CEDEM-ovih istraživanja političkog javnog mnjenja sadržani u ovoj publikaciji nalaze se i na našem sajtu **www.cedem.me**.

Iako naš zadatak u ovim istraživanjima nije bio politički već analitički, na političkoj sceni sa visokim nivoom neslaganja glavnih političkih snaga u vezi osnovnih društvenih pitanja, svako istraživanje ovog tipa nužno ima određene posljedice u ponašanju političkih aktera, kako u stavu prema javnosti, tako i u stavu prema samim istraživačima. Iz ovoga slijedi još jedan problem koji je pratilac istraživanja ovog tipa, a to je da se nakon čitavog posla rezultati iz različitih razloga moraju dodatno pojašnjavati i to u uslovima kada dvosmjernu komunikaciju sačinjava nekompetentan sagovornik koji nije u stanju da distingvira politički i naučni diskurs. I pored pomenutih teškoća sa kojima smo se susretali na putu realizacije projekta, u krajnjoj liniji smo uspjeli da se izdignemo iznad njih i zadatak kompletiramo na pravi način. CEDEM će i dalje nastaviti da radi na učvršćivanju i razvoju autonomne građanske svijesti, koja je prevashodno u interesu sveukupne demokratizacije crnogorskog društva.

Mart 2009.

Istraživanje koje je pred vama realizovano je u periodu koji je neposredno prethodio vanrednim parlamentarnim izborima u državi. Iz tog razloga, po nama sasvim prirodno, najveći dio istraživanja posvećen je pokušaju predikcije izbornih rezultata. Tom prilikom smo se potrudili da na osnovu istraživanja utvrdimo percepciju građana po pitanju rejtinga političkih partija, kao i izlaznosti na predstojećim izborima. Rezultat sondaze javnog mnjenja, kao i nebrojeno puta do sada, pokazao se apsolutno tačnim. Ovakav rezultat smo postigli zahvaljujući korišćenju najboljih i provjerenih tehnika istraživanja javnog mnjenja. Dakako, naš zadatak u svakom pa i ovom istraživanju bio je prije svega analitičke prirode, kojom prilikom smo nastojali jasno naglasiti naučni karakter naših istraživanja, za šta smo ponudili čitav niz dokaza i činjenica. Ipak, kao i veliki broj puta do sada ni ovo istraživanje nije prošlo bez komentara, koji su znatno ispod granice dobrog ukusa. Na ovom mjestu izražavamo svoje žaljenje što je to tako, kao i nadu da će pojedini politički akteri u društvu steći sposobnost da razlikuju politički od naučnog diskursa.

U metodološkom smislu kod ovog istraživanja koristili smo standardni upitnik koji CEDEM koristi već duži period i koji je prošao veliki broj empirijskih provjera, te nijesmo našli valjane razloge za sumnju u njegovu validnost.

U istraživanju je korišćen standardni i provjereni dvoetafni dvostruko-stratifikovani uzorak sa slučajnim izborom ispitanika u finalnom popisnom krugu iz devetnaest crnogorskih opština. Nakon ponderisanja bilo je ukupno 1207 ispitanika. Uzorak je reprezentativan po svim kriterijumima. Standardna greška mjerenja sa 95% intervalom povjerenja iznosi +/-2.82%.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

Pol	%
Muškarci	49.7
Žene	50.3

Tabela 2: Starosna struktura ispitanika

Starost	%
od 18 do 34 godina	33.3
od 35 do 54 godina	37.5
preko 55 godina	29.2

Tabela 3: Nacionalna struktura ispitanika

Nacionalnost	%
Crnogorci	44.7
Srbi	33.5
Bošnjaci	4.6
Albanci	5.6
Muslimani	8.6
Hrvati	1.0
Ostali	2.0

1. POVJERENJE U INSTITUCIJE

Prvi skup pitanja u okviru ankete imao je za cilj da utvrdi rejting institucija, tj. koje su to institucije u koje građani imaju najviše povjerenja. Rezultati koje smo dobili ne razlikuju se u mnogome od onih koje dobijamo već duže vrijeme. Na prvom mjestu se po stepenu povjerenja nalazi Srpska pravoslavna crkva (3.69). Na drugom mjestu je obrazovni sistem Crne Gore, sa koeficijentom povjerenja od 3.24. Nakon toga slijede institucija Predsjednika države (3.02), a zatim zdravstveni sistem sa prosječnom ocjenom 2.95. Na osnovu prosječnih ocjena možemo ustvrditi da su upravo to institucije u koje građani imaju najveće povjerenje. U drugom dijelu tabele se nalazi Policija (2.87), Vlada Crne Gore (2.85) kao i Skupština (2.78), Sudstvo (2.72) i Crnogorska pravoslavna crkva (2.54); dakle to su institucije u koje građani nešto manje vjeruju. I na kraju, na dnu tabele, već standardno se nalaze političke partije (2.50), dakle sa najnižom prosječnom ocjenom, pa samim tim su i institucija kojoj građani Crne Gore najmanje vjeruju tj. u koje imaju najmanje povjerenja.

Tabela 4: Povjerenje u institucije na nivou ukupne skupine ispitanika

Rang / Institucija		N	K	SD
1	Srpska pravoslavna crkva	924	3.69	1.524
2	Obrazovni sistem Crne Gore	1117	3.24	1.288
3	Predsjednik Crne Gore	1135	3.02	1.490
4	Zdravstveni sistem Crne Gore	1144	2.95	1.350
5	Policija Crne Gore	1127	2.87	1.383
6	Vlada Crne Gore	1133	2.85	1.473
7	Skupština Crne Gore	1096	2.78	1.362
8	Sudstvo Crne Gore	1092	2.72	1.337
9	Crnogorska pravoslavna crkva	845	2.54	1.639
10	Političke partije u Crnoj Gori	1083	2.50	1.243

N – broj ispitanika koji su iznijeli stav; K – koeficijent povjerenja;
SD – standardna devijacija

Ako dobijene rezultate analiziramo sa stanovišta trenda u odnosu na prethodna istraživanja, vidjećemo da je stepen povjerenja koji SPC uživa u ovom momentu najveći u odnosu na prethodna četiri mjerenja. Dakle, institucija SPC bilježi pozitivan trend. Novina u ovom istraživanju u odnosu na prethodna jeste i uvođenje institucije obrazovnog sistema; dakle, pomenuta institucija je dobila prilično visoku ocjenu te je na drugom mjestu zamijenila Predsjednika Crne Gore, koji je uglavnom bio druga institucija po stepenu povjerenja. Takođe zapažamo da institucije Vlade, Policije, Skupštine i Sudstva bilježe određeni pozitivan trend kada je ukupno povjerenje u pitanju. Zdravstveni sistem je takođe nova institucija u sklopu istraživanja koji je

prilično dobro pozicioniran na tabeli. I na kraju, već standardno na samom dnu ljestvice, nalazimo institucije CPC i političke partije u Crnoj Gori, koje isto tako bilježe blagi pozitivan trend u odnosu na prethodna istraživanja, ali nedovoljno da bi se makle sa dna ljesvice. Dakle, istraživanje jasno ukazuje da su ovo dvije institucije kojima se najmanje vjeruje u Crnoj Gori.

Tabela 5: Povjerenje u institucije na nivou ukupne skupine ispitanika (trend)

Rang / Institucija		K (koeficijent povjerenja)			
		Feb '08.	Jun '08.	Nov '08.	Mart '09.
1	Srpska pravoslavna crkva	3.38	3.40	3.50	3.69
2	Predsjednik Crne Gore	2.90	2.93	2.97	3.02
3	Vlada Crne Gore	2.72	2.80	2.84	2.85
4	Policija Crne Gore	2.60	2.66	2.70	2.87
5	Skupština Crne Gore	2.59	2.64	2.71	2.78
6	Sudstvo Crne Gore	2.41	2.46	2.54	2.72
7	Crnogorska pravoslavna crkva	2.31	2.45	2.51	2.54
8	Političke partije u Crnoj Gori	2.28	2.27	2.38	2.50
9	Obrazovni sistem Crne Gore	-	-	-	3.24
10	Zdravstveni sistem Crne Gore	-	-	-	2.95

N – broj ispitanika koji su iznijeli stav; K – koeficijent povjerenja;

SD – standardna devijacija

2. REJTING POLITIČARA/JAVNIH LIČNOSTI

Za mjerenje rejtinga političara i javnih ličnosti, kao i prilikom prethodnih istraživanja, koristili smo petostepenu ordinalnu skalu. Svaki političar i javna ličnost na osnovu stavova ispitanika dobija prosječnu ocjenu. Ovaj dio istraživanja je važan jer je identifikacija sa političkim liderima u Crnoj Gori jedan od osnovnih principa političkog opredjeljenja građana.

Na prvom mjestu po stepenu povjerenja nalazi se Predsjednik Crne Gore, Filip Vujanović (3.17), što je promjena u odnosu na prethodna dva istraživanja, kada se na prvom mjestu nalazila direktorica nevladine organizacije MANS, Vanja Čalović, koja se u martovskom istraživanju nalazi na drugom mjestu sa prosječnom ocjenom 3.13. Nakon nje slijede premijer, Milo Đukanović (3.12) i ministarka, Gordana Đurović (2.97), koji ujedno bilježe i pozitivan trend u odnosu na prethodne sonaže. Činjenica da su od četiri ličnosti koje se nalaze u vrhu tabele tri iz vladajućih struktura, može se tumačiti sa stanovišta da je u momentu kada je istraživanje sprovedeno, kampanja za parlamentarne izbore bila na vrhuncu. Visoko pozicioniran na ljestvici je i lider

opozicione Socijalističke narodne partije (SNP), Srđan Milić (2.72). Na samom dnu ljestvice, već nekoliko istraživanja unazad, nalaze se Mehmet Bardhi (1.67) i Vasilj Siništaj (1.53).

Tabela 6: Rejting političara i javnih ličnosti

Rang političara/javnih ličnosti		Jun '08.	Nov '08.	Mart '09.		
		PO	PO	N	PO	SD
1	Filip VUJANOVIĆ	3.04	3.03	1087	3.17	1.505
2	Vanja ČALOVIĆ	3.21	3.06	986	3.13	1.551
3	Milo ĐUKANOVIĆ	3.01	2.95	1112	3.12	1.703
4	Gordana ĐUROVIĆ	2.86	2.84	1028	2.97	1.532
5	Srđan MILIĆ	2.56	2.67	1017	2.72	1.481
6	Vujica LAZOVIĆ	2.51	2.36	948	2.51	1.420
7	Andrija MANDIĆ	2.39	2.43	1042	2.47	1.442
8	Ranko KRIVOKAPIĆ	2.34	2.31	1083	2.45	1.504
9	Nebojša MEDOJEVIĆ	2.49	2.31	1038	2.22	1.235
10	Ranko KADIĆ	2.19	2.19	953	2.07	1.240
11	Goran BATRIĆEVIĆ	-	-	920	2.06	1.151
12	Predrag POPOVIĆ	2.10	2.08	979	2.05	1.158
13	Miodrag ŽIVKOVIĆ	2.07	1.97	989	2.03	1.169
14	Zoran ŽIŽIĆ	2.01	1.97	966	2.01	1.208
15	Emilo LABUDOVIĆ	1.97	19.5	970	1.96	1.210
16	Dobriilo DEDEIĆ	-	-	931	1.93	1.173
17	Ferhat DINOŠA	1.93	1.81	951	1.73	1.153
18	Rafet HUSOVIĆ	1.58	1.67	912	1.71	1.204
19	Mehmet BARDHI	1.72	1.72	948	1.67	1.089
20	Vasilj SINIŠTAJ	1.60	1.60	912	1.53	0.959

N – broj ispitanika koji su iznijeli stav;

PO – prosječna ocjena; SD – standardna devijacija

3. IZBORNA PREDIKCIJA

Kao što smo prethodno naveli, najveći dio istraživanja biće posvećen istraživanju izbornih preferenci, odnosno predikciji izbornih rezultata i odnosima političkih partija na političkoj sceni u Crnoj Gori, neposredno pred vanredne parlamentarne izbore. Rezultati istraživanja su, kao i uvijek, privukli pažnju jer se radi o aktuelnijim društvenim temama. Nažalost, ni ovom prilikom nijesu izostali nesuvisli komentari različitih vrsta, koji su mahom dolazili od pojedinaca sa političke scene u Crnoj Gori. Takvi stavovi zbog svoje kontradiktornosti i netačnosti ne zavrijeđuju komentarisanje.

Tabela 7: Izbori 2009 – predikcija (opredijeljeni birači)

Rang	Partija	%
1.	Evropska Crna Gora DPS, SDP, BS, HGI	51.2
2.	Socijalistička narodna partija Srđan Milić	16.8
3.	Nova Srpska Demokratija Andrija Mandić	12.0
4.	Pokret za promjene - Možemo	6.3
5.	Stranka penzionera i invalida	3.5
6.	Za drugačiju Crnu Goru - DC I LPCG	2.9
7.	Bošnjaci i Muslimani zajedno, jedno	1.9
8.	Srpska Nacionalna Lista	1.6
9.	Narodnjačka koalicija - NS DSS	1.0
10.	Albanska Lista DSCG i AA	0.7
11.	Albanska koalicija - Perspektiva	0.6
12.	Otadžbinska Srpska Stranka	0.6
13.	Crnogorski komunisti	0.3
14.	FORCA - Nazif Cungu	0.3
15.	DUA-Ferhat Dinoša	0.2
16.	PDP	0.2

Dakle, kada su u pitanju šanse pojedinih partija i/ili koalicija, stvari izgledaju ovako. Koalicija *Evropska Crna Gora*: DPS, SDP, BS i HGI, će prema obavljenoj sondazi osvojiti 51.2 odsto izašlih birača. Na drugom mjestu se nalazi Socijalistička narodna partija (*SNP*) sa 16.8 odsto glasova, dok se na trećem mjestu nalazi Nova srpska demokratija (*NOVA*) sa 12.0 glasova. Istaživanje je pokazalo dalji negativan trend tj. gubljenje podrške u biračkom tijelu koje bilježi Pokret za promjene, koji će prema našem istraživanju osvojiti 6.3 odsto glasova na vanrednim parlamentarnim izborima. Istraživanje je pokazalo da eventualno iznanađenje na izborima može predstavljati Stranka penzionera i invalida koja može dobiti podršku do 3.5 odsto birača. Istraživanje je pokazalo da će na ivici cenzusa biti i koalicija Demokratskog centra i Liberalne partije sa mogućih 2.9 odsto glasova.

U daljem dijelu teksta prenosimo rezultate do kojih smo došli prilikom istraživanja.

Šta znamo:

- *Izlaznost će vjerovatno i dalje biti visoka; oko 72.1%*
- *Veća izlaznost dovodi u pitanje ulazak u parlament partija i koalicija koje su na granici izbornog cenzusa*
- *Veća izlaznost od ove, naročito žena i mlađih birača, odgovarala bi NOVOJ i donekle PZP-u*
- *Koalicija Evropska Crna Gora će najvjerovatnije osvojiti apsolutnu većinu*
- *Druga po rejtingu će najvjerovatnije biti SNP, treća Nova a četvrta PZP*

Šta ne znamo:

- *Ne znamo da li će i koje od manjinskih stranaka ući u parlament zbog prirode izbornog zakonodavstva. Za preciznu procjenu ovog podatka bilo bi potrebno posebno istraživanje koje bi imalo poseban dizajn i ciljeve*
- *Stranka penzionera i invalida može biti najprijetnije iznenađenje na ovim izborima. Za ulazak u parlament za sada imaju veoma dobre izgleda*
- *Ne znamo da li će koalicija 'Za drugačiju Crnu Goru (LP i DC)' ući u parlament, imaju šansu ali će ovo zavisiti od eventualnog preuzimanja glasova od PZP-a i donekle manjinskih glasova*
- *Ostale stranke imaju jako malo šansi za ulazak u parlament*
- *Teorijski, u finišu kampanje, za parlament bi se eventualno mogli izboriti 'Bošnjaci i Muslimani zajedno', SNL i koalicija NS - DSS*

4. POVJERENJE U MEDIJE

Mjerenje povjerenja u medije je sastavni dio naših istraživanja. Podaci koje dobijamo veoma rijetko variraju u dužem vremenskom periodu. Ta činjenica nas navodi na zaključak da su građani formirali stavove u vezi sa medijima i da su ti stavovi prilično čvrsti tj. da se teško mijenjaju.

Na prvom mjestu po povjerenju u dužem periodu nalazi se TV IN (27.3) koja bilježi i blagi negativan trend. Druga tv stanica sa najvećim povjerenjem jeste TVCG sa 26.7 odsto povjerenja, kod koje bilježimo suprotno, dakle snažan pozitivan trend u odnosu na prethodna dva istraživanja. Dalje, TV Pink ima 13.0 procenata povjerenja. U gornjem dijelu tabele su i TV Elmag sa 8.8, kao i Atlas TV (5.0).

Tabela 8: Povjerenje u televiziju – trend

TV stanice	Feb 07.	Jun 07.	Sep/okt 07.	Feb 08.	Jun 08.	Nov 08.	Mart 09.
TV CG 1	26.3	26.0	25.4	24.1	21.0	20.6	26.7
TV CG 2	-	-	-	-	-	-	0.2
TV ELMAG	10.8	9.9	14.4	10.6	10.9	9.2	8.8
TV MONTENA	3.6	2.8	4.1	3.3	1.8	1.7	2.2
TV MBC	2.3	3.3	0.9	1.6	2.3	1.1	1.0
TV PINK	16.2	16.4	14.5	11.3	15.8	11.8	13.0
TV IN	27.0	27.6	28.5	34.3	26.7	28.4	27.3
ATLAS TV	-	7.6	6.5	6.1	6.1	7.0	5.0
TV VIJESTI	-	-	-	-	1.4	2.8	4.0
RTS	1.4	1.4	1.6	5.2	5.8	8.1	4.7
Ostale TV	12.5	5.2	4.1	3.5	8.2	9.3	7.2

Mjerenje povjerenja u radio stanice je pokazalo da je na prvom mjestu Radio Crne Gore (22.6) koji ujedno bilježi i značajan pozitivan trend u odnosu na prethodno istraživanje. Na drugom mjestu se nalazi Radio Elmag sa 20.6 procenata povjerenja, što predstavlja nešto značajniji negativan trend u odnosu na prethodna dva istraživanja. Na trećem mjestu je Radio D (7.1), zatim Atlas radio (6.0), itd.

Tabela 9: Povjerenje u radio stanice – trend

Radio stanice	Feb 07.	Jun 07.	Sep/okt 07.	Feb 08.	Jun 08.	Nov 08.	Mart 09.
Radio Crne Gore	22.2	23.7	21.4	26.2	13.4	17.8	22.6
Radio Elmag	20.3	20.4	23.9	20.6	25.3	24.4	20.6
Radio D	11.0	6.4	10.1	9.4	9.4	4.5	7.1
Antena M	5.5	2.9	3.3	3.7	4.9	4.7	2.0
Radio Montena	2.6	2.8	1.9	2.1	1.1	1.7	1.0
Radio Svetigora	2.1	1.4	-	1.2	1.2	0.7	0.6
Radio Slobodna Evropa	1.9	0.9	0.2	1.3	0.8	0.3	0.9
Atlas Radio	-	5.6	7.0	5.6	6.3	7.9	6.0
Lokalne radio stanice	25.8	28.6	26.3	15.8	21.0	26.2	23.6
Ostale radio stanice	8.6	7.3	6.0	14.2	16.5	11.7	15.6

Kada je riječ o štampanim medijima, u već dužem periodu najveći broj građana ima povjerenje u dnevne novine *Vijesti* (44.3), koje bilježe blagi negativan trend u odnosu na prethodnu sondazu. Nakon toga slijedi dnevna novina *Dan* sa 31.5, a zatim *Pobjeda* sa 15.7 procenata povjerenja građana Crne Gore.

Tabela 10: Povjerenje u dnevne novine – trend

Dnevne novine	Feb 07.	Jun 07.	Sep/okt 07.	Feb 08.	Jun 08.	Nov 08.	Mart 09.
POBJEDA	14.1	11.9	12.0	12.6	13.3	12.1	15.7
VIJESTI	44.0	42.1	50.8	48.5	44.9	47.8	44.3
DAN	35.1	35.4	32.4	32.2	34.1	32.2	31.5
REPUBLIKA	0.7	1.5	1.0	0.9	0.8	0.7	-
POLITIKA	0.7	1.5	-	0.8	1.1	0.6	1.5
VEČERNJE NOVOSTI	2.2	3.5	3.1	3.7	4.4	5.4	3.7
BLIC	0.1	0.7	0.3	0.6	1.3	1.2	0.6
OSTALE NOVINE	3.0	3.3	0.4	0.8	-	-	2.6

5. EU, NATO I HAG

Na pitanje da li Crna Gora treba postati dio Evropske Unije već standardno dobijamo visok procenat pozitivnih odgovora. Ta podrška je gotovo uvijek iznad dvo-trećinske. Možemo slobodno ustvrditi da je ovo jedno od rijetkih pitanja o kojem postoji konsenzus u crnogorskom društvu. Tako i prilikom ove sondaže 75.9 procenata ispitanika je za učlanjenje Crne Gore u EU. Ovaj procenat predstavlja pozitivan trend u odnosu na četiri prethodna istraživanja. S druge strane procenat građana koji su protiv učlanjenja u EU je 10.5 odsto i to je već uobičajena brojka koju bilježimo na tom mjestu. Po ovom pitanju nema značajnijih promjena, pa možemo zaključiti da je podrška EU visoka i stabilna.

Tabela 11: Članstvo u EU – trend

Stav	Period istraživanja					
	Jun '07.	Sep/okt '07.	Feb '08.	Jun '08.	Nov '08.	Mart '09.
DA	78.3	72.4	72.8	70.8	73.9	75.9
NE	6.5	9.4	9.2	12.1	11.5	10.5
Nema određeno mišljenje	15.2	18.2	18.0	17.1	14.6	13.6

Kada je u pitanju učlanjenje države u NATO, rezultati koje dobijamo su suprotni onima koje dobijamo o odnosu prema EU integracijama. Dakle, svega jedna trećina građana podržava ovu ideju (31.2). Na ovom mjestu bilježimo izvjestan pozitivan trend u odnosu na prethodna dva istraživanja, ali je podrška i dalje na veoma niskom nivou. Protiv članstva u Alijansi se izjasnilo 45.1 procenata građana, a takođe je evidentan i veliki broj neopredijeljenih i to 23.7 odsto ispitanika.

Tabela 12: Članstvo u NATO – trend

Stav	Period istraživanja					
	Jun '07.	Sep/okt '07.	Feb '08.	Jun '08.	Nov '08.	Mart '09.
DA	32.9	32.4	29.5	26.3	26.9	31.2
NE	39.7	40.7	44.2	46.7	46.9	45.1
Nema određeno mišljenje	27.4	26.9	26.3	27.0	26.1	23.7

Iako saradnja sa Haškim Tribunalom odavno nije u fokusu javnosti, ipak smo još jednom izmjerili podršku u procesu saradnje sa ovim sudom koji nesumnjivo ima specifičnu ulogu u modernim balkanskim odnosima sa snažnim uticajem na njihov budući izgled.

Tabela 13: Saradnja sa Haškim Tribunalom – trend

Stav	Period istraživanja					
	Feb '07.	Jun '07.	Sep/okt '07.	Feb '08.	Jun '08.	Mart '09.
DA	45.3	48.2	47.7	49.2	46.1	44.6
NE	32.6	30.6	29.5	29.8	31.2	33.8
Nema određeno mišljenje	22.1	21.2	22.8	21.0	22.7	21.9

Bilježimo da većina građana smatra da treba saradivati sa ovim sudom i to 44.6 procenata. Dok je na drugoj strani 33.8 građana koji smatraju da ne treba saradivati; takođe i broj onih koji nemaju određeno mišljenje po ovom pitanju je značajan - 21.9 odsto.

Jun 2009.

Na ovom mjestu ćemo prezentirati rezultate redovnog CEDEM-ovog ispitivanja javnog mnjenja, koje smo sproveli u periodu od 11. do 19 juna 2009. godine. Istraživanje koje je pred vama u nekoliko odstupa od standardnih CEDEM-ovih ispitivanja javnog mnjenja. Ovo iz razloga što smo procijenili da je trenutno najaktuelnija tema u društvu (pored EU) integracija Crne Gore u NATO. Iz tog razloga smo željeli da ovom pitanju pridamo više pažnje. Zato je ovo istraživanje pretežno posvećeno temama vezanim za odbranu i bezbjednost.

Ispitivanje je obavljeno na uzorku od 1015 ispitanika iz 16 opština. Primijenjen je CEDEM-ov standardni dvostruko stratifikovani uzorak sa slučajnim izborom ispitanika u finalnim jedinicama. U svakom popisnom krugu učestvovalo je između 5 i 7 ispitanika. U konačnom ishodu, uzorak je reprezentativan za cjelokupno punoljetno stanovništvo Crne Gore. Reprezentativnost uzorka je korigovana post-stratifikacijskom procedurom ponderisanja, pri čemu su kao princip korekcije korišteni podaci sa posljednjeg popisa, a kriterijumi su bili pol, nacionalna pripadnost i godine ispitanika. Granice korekcije uzorka procedurom ponderisanja su 8%. Kao što se iz tabela 1-4 može zapaziti, po svim ključnim varijablama, koje na osnovu dosadašnjih analiza određuju javno mnjenje, uzorak potpuno odgovara rezultatima popisa. Standardna greška uzorka u odnosu na demografsku strukturu kreće se od +/-3.08% sa 95% intervalom povjerenja.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

Pol	%
Muškarci	48.6
Žene	51.4

Tabela 2: Starosna struktura ispitanika

Kategorije	%
18-34	34.6
34-54	37.0
55+	28.3

Tabela 3: Nacionalna struktura ispitanika

Nacionalnost	%
Crnogorci	44.5
Srbi	33.6
Bošnjaci-Muslimani	12.7
Albanci	5.0
Ostali	4.1

1. POVJERENJE U INSTITUCIJE

Prva grupa pitanja u ovom istraživanju imala je za cilj da utvrdi rejting institucija. Najnoviji rezultati ne odstupaju od onih koje dobijamo u dužem vremenskom periodu. Dakle, najveće povjerenje uživa Srpska pravoslavna crkva sa ukupnim povjerenjem (izraženim u različitim stepenima) od 54.6 procenata; u isto vrijeme SPC bilježi i najmanje nepovjerenje od svih ponuđenih institucija, 17 odsto. Dakle SPC je institucija kojoj crnogorski građani i dalje najviše vjeruju. Na drugom mjestu po povjerenju nalazi se Predsjednik Crne Gore, sa takođe visokim stepenom povjerenja od 53.2 odsto; međutim, za razliku od SPC, Predsjednik Crne Gore bilježi u isto vrijeme i značajan stepen nepovjerenja i to 35 odsto. Na trećem mjestu po povjerenju se nalazi Evropska unija 51.1, kod koje bilježimo i procenat nepovjerenja od 31.9 odsto. Sljedeća institucija na ljestvici jeste Vlada sa koeficijentom povjerenja od 49.6, dok u isto vrijeme ova institucija bilježi i visok stepen nepovjerenja građana 36.7. U sredini tabele po povjerenju nalaze se Policija (46.2), Vojska (45.7), Skupština (45.3) i Sudstvo (41); kod poslednje institucije (Sudstvo) ujedno bilježimo veći stepen nepovjerenja (43) nego što je to ukupno povjerenje (41). Poslednja četiri mjesta na tabeli zauzimaju Crnogorska pravoslavna crkva, kod koje takođe bilježimo veći stepen nepovjerenja koje izražavaju ispitanici (34.8), od ukupnog nivoa povjerenja (33.9). Slijedi NATO sa 31.6 procenata povjerenja i 47.7 procenata nepovjerenja. Na samom dnu ljestvice već standardno nalaze se političke partije sa nivoom povjerenja od 27.9 i izuzetno visokim stepenom nepovjerenja 51.4. Na poslednjem mjestu po povjerenju se nalazi institucija Međunarodnog suda pravde u Hagu, sa 24.6 procenata povjerenja.

Tabela 4: Povjerenje u institucije na nivou ukupne skupine ispitanika

Rang / Institucija	Ima veliko povjerenje	Uglavnom ima povjerenje	Uglavnom nema povjerenja	Uopšte nema povjerenja	Nema mišljenje o tome
1 Vlada Crne Gore	20,4	29,3	17,8	18,9	13,7
2 Predsjednik Crne Gore	25,0	28,2	15,6	19,4	11,8
3 Skupština Crne Gore	14,1	31,2	20,1	20,7	13,9
4 Sudstvo Crne Gore	11,9	29,1	21,5	21,5	16,0
5 Policija Crne Gore	13,6	32,6	19,2	20,5	14,1
6 Srpska pravoslavna crkva	33,6	20,9	6,1	11,0	28,4
7 Crnogorska pravoslavna crkva	14,7	19,2	8,6	26,2	31,3
8 Vojska Crne Gore	12,2	33,5	13,1	15,5	25,7
9 Političke partije u Crnoj Gori	7,3	20,6	25,7	25,7	20,7

10	Evropska unija	16,7	34,4	12,2	19,7	17,1
11	NATO	11,7	20,0	12,1	35,6	20,7
12	Haški Tribunal	9,4	15,2	12,5	39,6	23,3

2. IZBORNA PREFERENCA

Standardan dio našeg istaživanja bilo je i pitanje izborne preferencije građana. Dakle, u narednoj tabeli predstavljamo rezultate odgovora na pitanje: *Ukoliko bi se izbori za Skupštinu održali sljedeće nedjelje Vi biste glasali za?*

Na procenat izlaznosti koji smo procijenili na 68.7, rezultati izbora bi prema našoj projekciji izgledali ovako: Demokratska partija socijalista (DPS) bi osvojila najveći broj glasova 53.1, što je i dalje čini najjačom partijom pojedinačno. Na drugom mjestu po povjerenju koje joj građani ukazuju nalazi se Socijalistička narodna partija (SNP) sa 15.5. Primjećujemo da ova partija i dalje bilježi pozitivan trend, i da je na dobrom putu da povрати povjerenje u biračkom tijelu koje je ranije imala. Na trećem mjestu se nalazi Nova srpska demokratija (NOVA) sa 7.9 procenata povjerenja. Zatim partija koja u dužem periodu bilježi negativan trend, Pokret za promjene (PzP) koji uživa 5.1 procenata povjerenja građana; potom manji koalicioni partner u vlasti, SDP sa 4.0%. Nešto značajnije rezultate bilježimo kod LPCG (3.3), Stranke srpskih radikala (2.9) i Bošnjačke stranke (2.7), a sve ostale partije su na ivici cenzusa tj. mogućnosti ulaska u parlament.

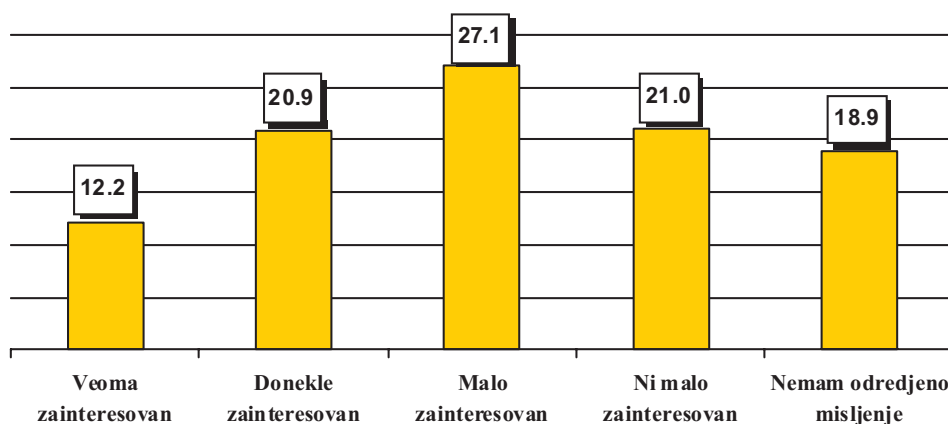
Tabela 5: Izborna preferenca

Rang	Partija	%
1.	DPS	53.1
2.	SNP	15.5
3.	SNS	7.9
4.	PZP	5.1
5.	SDP	4.0
6.	LPCG	3.3
7.	Srpski radikali	2.9
8.	Bosnjačka stranka	2.7
9.	NS	1.7
10.	DSS	1.2
11.	HGI	0.9
12.	DUA	0.8
13.	Albanska Alternativa	0.7
14.	DC	0.2

3. PITANJA U VEZI SA ODBRANOM I BEZBJEDNOŠĆU

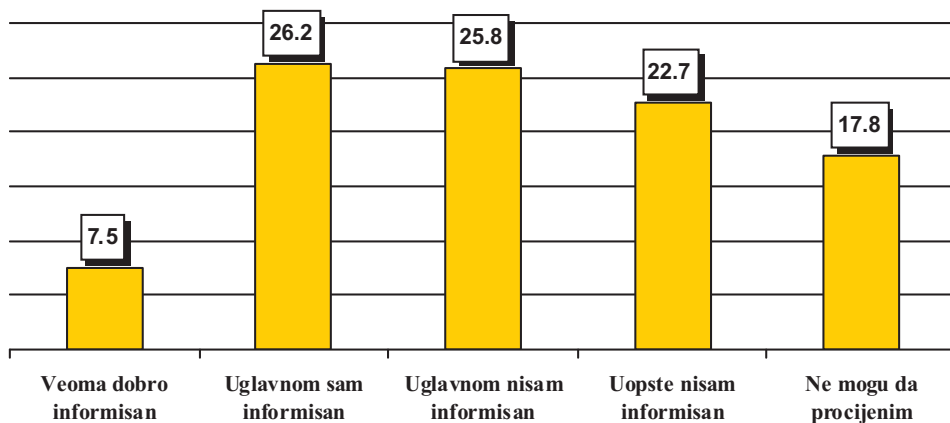
Sljedeći set pitanja u neposrednoj je vezi sa odbranom i bezbjednošću Crne Gore. Na prvo pitanje koje je glasilo: *Kako ocjenjujete Vaše interesovanje kada je riječ o pitanjima vojske i odbrane*, dobili smo sljedeće rezultate (Tabela 6): najviše građana jeste zainteresovano za pomenuta pitanja i to 69.2 odsto ispitanika je veoma, donekle ili malo zainteresovano. Na osnovu ovog podatka možemo ustvrditi da građane prilično zanima bezbjednosna problematika. Svega 21 odsto građana nije nimalo zainteresovano za ova pitanja dok 18.9 nema mišljenje.

Grafikon 6: Kako ocjenjujete vaše interesovanje kada je riječ o pitanjima vojske i odbrane?

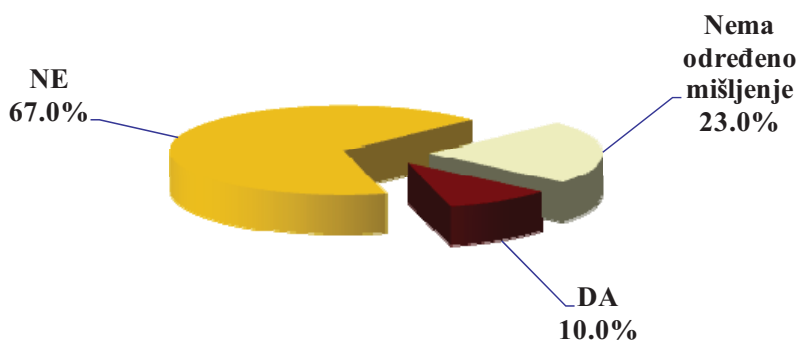
Na pitanje o informisanosti o događajima u vojsci i odbrani Crne Gore, dobili smo sljedeće rezultate: primjećujemo da uprkos visokom stepenu zainteresovanosti za ove teme, veoma mali broj građana je veoma dobro informisan o njima - svega (7.5) odsto. Nadalje, uglavnom je informisano 26.2 procenata ispitanika. Na drugoj strani uglavnom je neinformisano 25.8, dok uopšte nije informisano 22.7. Neodlučnih po pitanju odgovora na ovo pitanje je 17.8 odsto ispitanika. Ovakav podatak može ukazivati na jednu činjenicu, a to je da državni organi možda još uvijek nijesu pronašli način da adekvatno i na pravi način informišu građane u vezi sa pomenutim pitanjima. Možda se tu krije i dio odgovora zašto je podrška članstvu Crne Gore u NATO na izuzetno niskom nivou? Odgovor bi mogao biti u nedovoljnoj informisanosti građana o ovim pitanjima.

Grafikon 7: Kako ocjenjujete Vašu informisanost o događajima u vojsci i odbrani Crne Gore?

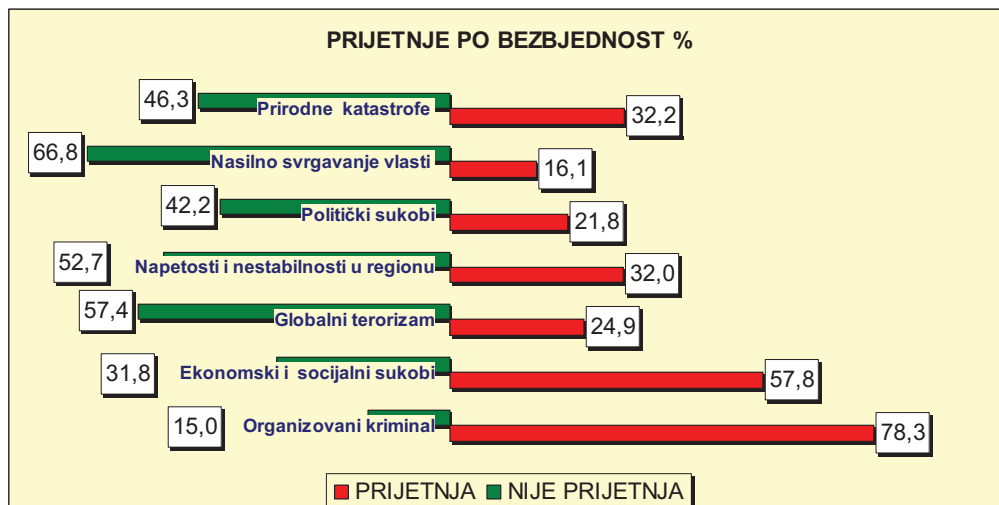
Postavljajući sljedeće pitanje namjera nam je bila da saznamo kako građani percipiraju eventualne direktne prijetnje po državu. Drugim riječima da li smatraju da trenutno postoji rizik od vojne agresije na Crnu Goru. Najvći broj ispitanika smatra da takav rizik ne postoji (67), svega 10 odsto građana smatra da isti postoji. Takođe ima i 23 odsto građana koji su neopredijeljeni po ovom pitanju.

Grafikon 8: Da li po Vašem mišljenju trenutno postoji rizik od vojne agresije na Crnu Goru?

Sljedeće pitanje je na neki način u vezi sa prethodnim i odnosi se na percepciju građana po pitanju izazova, rizika i prijetnji po njihovu bezbjednost. Ovo je aktuelno pitanje. Nedavno je o tome bilo riječi prilikom usvajanja novih strateških dokumenata (Strategija nacionalne bezbjednosti, Strategija odbrane). Pomenuti strateški dokumenti pretrpjeli su određene kritike u smislu da nijesu na pravi način definisali eventualne izazove, rizike i prijetnje po bezbjednost građana. Glavne zamjerke su da su takve prijetnje uglavnom definisane kao spoljašnje, dok se o eventualnim prijetnjama koje bi došle iz same države, gotovo i ne govori. Još jedna zamjerka odnosila se na činjenicu da nije definisana niti jedna prijetnja koja bi došla eventualno iz regiona Zapadnog Balkana, koji bismo okarakterisali kao izuzetno „bezbjednosno zapušten” region, dok se navodi da prijetnje mogu doći iz oblasti koje bismo radije okarakterisali kao sekundarne u smislu rizika koje mogu predstavljati po bezbjednost države (Kavkaz, Afrika itd). Iz ovih razloga bilo je izuzetno zanimljivo sagledati šta građani misle po ovom pitanju (tabela 9). Najveći broj ispitanika smatra da je najveća prijetnja organizovani kriminal (78.3), nakon toga slijedi prijetnja od eventualnih socijalnih i ekonomskih sukoba (57.8). Dalje, prijetnje po bezbjednost mogu doći od eventualnih prirodnih katastrofa (32.2), a onda od napetosti ili nestabilnosti u regionu (32). Zatim je tu i prijetnja od globalnog terorizma (24.9). I na kraju, građani smatraju da ne postoji prijetnja od političkih sukoba (21.8) ili nasilnog svrgavanja vlasti (16.1) tj. da od ovih prijetnji postoji najmanja opasnost da ugroze državnu bezbjednost.

Grafikon 9 : Prijetnje po bezbjednost

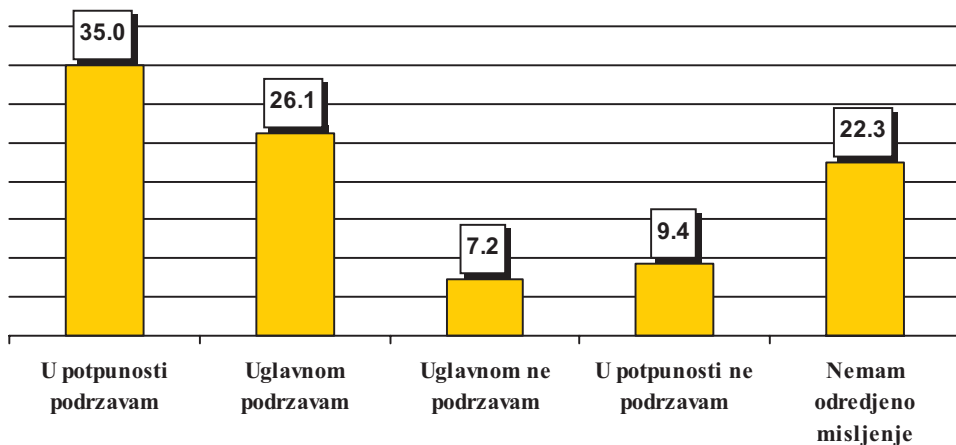

4. EURO-ATLANTSKE INTEGRACIJE CRNE GORE

Crna Gora je u decembru 2006. godine na samitu u Rigi primljena u program Partnerstvo za mir (PzM). Država takođe ima aspiracije da postane punopravna članica NATO u što skorijem roku. Jedan od uslova za to je sprovođenje sveobuhvatnih reformi koje su predviđene ovim programom. Na ovom mjestu željeli smo da provjerimo stavove građana u odnosu na to kakvo je njihovo mišljenje po pitanju članstva u PzM. Zanimalo nas je da li ovakav potez građani podržavaju ili ne.

Rezultat ankete pokazuje da članstvo u PzM u potpunosti ili uglavnom podržava 61.1 procenat ispitanika. Dakle, velika većina građana smatra da je dobro što je Crna Gora u Partnerstvu i da od toga može imati benefite. Na drugoj strani veoma mali procenat građana uglavnom ne podržava (7.2) ili je u potpunosti protiv članstva države u PzM (9.4). Takođe, značajan je broj i onih koji nemaju mišljenje po ovom pitanju (22.3).

Grafikon 10: Crna Gora je pristupila Partnerstvu za mir. Kakav je Vaš stav prema tom pitanju?

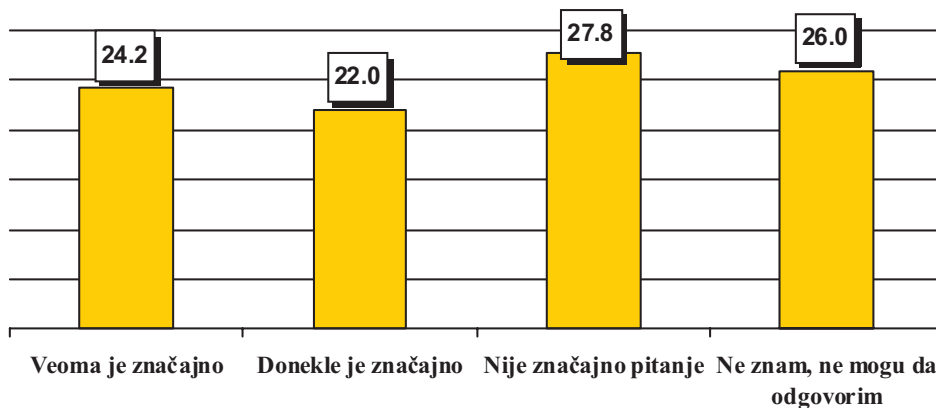
Prema ispitivanjima javnog mnjenja građani, u ovom momentu, smatraju da je dovoljna mjera članstva u NATO upravo participiranje u PzM. To jasno vidimo iz rezultata koje smo dobili na postavljena pitanja. Dakle, za razliku od velike većine građana (61.1) koji smatraju da je dobro što je Crna Gora u PzM, na drugoj strani većina smatra da država ne treba postati punopravna članica NATO (43.3). Ovu ideju prema posljednjem istaživanju podržava svega 30 procenata građana, što je blagi negativan trend u odnosu na prethodno istraživanje sprovedeno u martu 2009. godine. I na kraju, priličan je broj neopredijeljenih (26.7) ispitanika.

Tabela 11: Članstvo u NATO (trend)

Stav	Period istraživanja					
	Sep/okt '07.	Feb '08.	Jun '08.	Nov '08.	Mart '09.	Jun '09.
DA	32.4	29.5	26.3	26.9	31.2	30.0
NE	40.7	44.2	46.7	46.9	45.1	43.3
Nema određeno mišljenje	26.9	26.3	27.0	26.1	23.7	26.7

Sljedećim pitanjem u upitniku željeli smo saznati koliko je tema eventualnog integrisanja države u Alijansu važna za građane i kako ga oni percipiraju. Dobili smo sljedeće odgovore: veoma važnim ovo pitanje smatra 24.2 odsto ispitanika, donekle je značajno za 22 odsto građana, dok nije značajno za najveći broj ispitanika 27.8 odsto. Broj onih koji su neopredijeljeni po ovom pitanju je 26 procenata.

Grafikon 12: Koliko je po Vama značajno pitanje integracije Crne Gore u NATO?

U narednom dijelu upitnika kreirali smo posebnu tabelu kojom prilikom smo ispitanicima ponudili mogućnost da rangiraju oblasti na koje će se, prema njihovom mišljenju, odraziti povoljno ili nepovoljno eventualno pristupanje države u NATO. Da bi takav ishod povoljno uticao na razvoj odnosa Crne Gore i EU smatra 53.7 odsto ispitanika, a da bi uticalo na razvoj odnosa sa SAD-om smatra 49.6 odsto građana. Takođe, snažno bi se odrazilo na dodatno garantovanje mira i stabilnosti u Crnoj Gori (46.9), sigurnost njenih granica (45.1) kao i na mir i stabilnost u regionu Balkana (45.1). Imalo bi uticaja i na sigurnost građana Crne Gore (43.3), ali i ne mali uticaj, prema ispitanicima, integracija u NATO imala bi za inostrana ulaganja tj. dolazak kapitala u Crnu Goru (43.1). To su dakle pitanja na koja bi se eventualno priključenje NATO-u povoljno odrazilo. U manjem stepenu, ali takođe povoljno, takav razvoj

dogadaja odrazio bi se na efikasnost sistema odbrane (41.6), razvoj odnosa sa ex Yu republikama (40.4) i razvoj ekonomije (40.2). Na drugoj strani, građani smatraju da bi to bilo najmanje povoljno za razvoj demokratije i ljudskih prava (39.7) političku stabilnost (38.9), nacionalni sklad (37.4), slobodu odlučivanja u spoljnoj politici (37), odgovornost vlade prema građanima (32.7), te da bi nepovoljno bilo i za troškove i izdatke u sistemu odbrane (31.9). Najlošije bi uticalo na razvoj odnosa između Crne Gore i Srbije, gdje svega 30.9 ispitanika smatra da bi se to povoljno odrazilo na odnos dvije države; na samom kraju građani smatraju da bi se to ipak najlošije reflektovalo na razvoj odnosa između Crne Gore i Rusije - 26.6 odsto ispitanika.

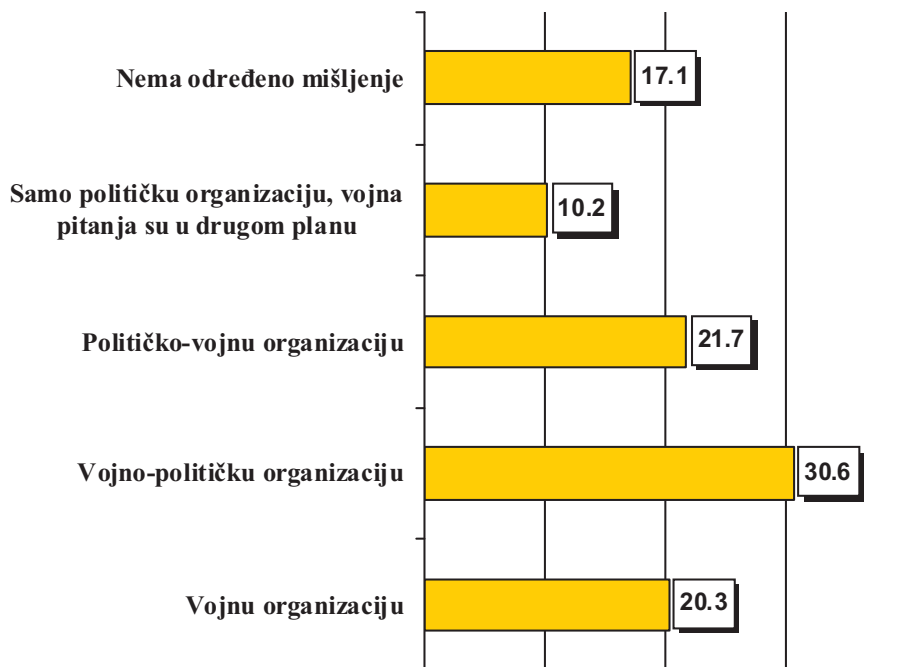
Grafikon 13: Ako bi Crna Gora pristupila NATO savezu, kako bi se to odrazilo, prema Vašoj ocjeni, na sljedeće oblasti?

Povoljno		Nepovoljno
46.9	Mir i stabilnost u Crnoj Gori	27.2
45.1	Mir i stabilnost u cijelom regionu Balkana	25.9
30.9	Razvoj odnosa Crne Gore i Srbije	39.0
26.6	Razvoj odnosa Crne Gore i Rusije	40.0
40.4	Razvoj odnosa Crne Gore i bivših jugoslovenskih republika	25.6
49.6	Razvoj odnosa Crne Gore i SAD	10.3
53.7	Razvoj odnosa Crne Gore i EU	15.2
37.0	Slobodu odlučivanja Crne Gore u spoljnoj politici	29.8
43.1	Ulaganja u Crnu Goru, dolazak kapitala iz inostranstva	23.1
37.4	Nacionalni sklad u Crnoj Gori	30.2
38.9	Politička stabilnost u Crnoj Gori	29.2
40.2	Razvoj crnogorske ekonomije	26.8
39.7	Razvoj demokratije i ljudskih prava u Crnoj Gori	27.9
43.3	Sigurnost građana Crne Gore	26.2
45.1	Sigurnost granica Crne Gore	23.6
41.6	Efikasnost sistema odbrane	23.7
31.9	Troškove i izdatke na sistem odbrane	31.9
32.7	Odgovornost Vlade prema građanima	27.1

Na pitanje šta predstavlja NATO, građani su dali sljedeće odgovore: preovlađuje mišljenje da je Alijansa prije svega vojno – politička organizacija (30.6), nešto manji

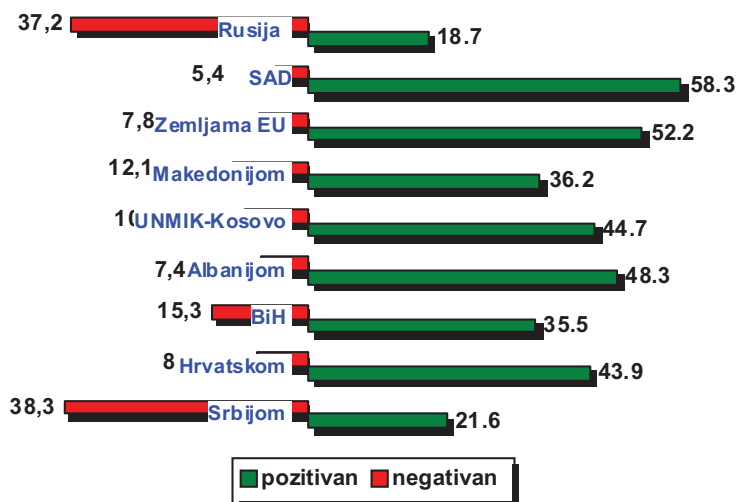
procenat respondenata smatra da je ona na prvom mjestu politička pa tek onda vojna organizacija (21.7). Značajan broj ispitanika identifikuje NATO isključivo kao vojnu organizaciju (20.3). Manji broj građana je percipira kao isključivo političku organizaciju i smatra da su vojna pitanja u drugom planu (10.2). Isto tako po ovom pitanju postoji i jedan broj neopredijeljenih građana (17.1).

Grafikon 14: Prema Vašem mišljenju NATO predstavlja?

Željeli smo i konkretno ispitati šta građani misle kako bi članstvo u NATO uticalo na odnose sa pojedinim državama. Prema rezultatima ankete građani smatraju da bi se najpovoljnije odrazilo na odnose sa SAD (58.3) i zemljama Evropske Unije (52.2). Pozitivno bi se odrazilo i na odnose sa NATO članicama iz najbližeg okruženja, Albanijom (48.3), i Hrvatskom (43.9). Povoljan ishod imalo bi i na odnos sa Kosovom (44.7). Manje pozitivno bi se odrazilo na odnos sa BiH (35.5). Dok bi se negativno odrazilo na odnose sa Rusijom (18.7) i Srbijom (21.6), smatraju građani.

Grafikon 15: Po Vašem mišljenju kakav uticaj bi članstvo u NATO moglo imati na odnose sa sljedećim državama?

Sljedećim pitanjem htjeli smo saznati šta građani misle o tome kakve bi ekonomske posljedice imao eventualni ulazak Crne Gore u NATO? Najveći procenat ispitanika smatra da bi se takav scenario najviše odrazio na uvođenje viznih olakšica za crnogorske građane (48.5). Veliki procenat ispitanika smatra da bi to uticalo na ostvarenje ekonomskog rasta (39.8), ali i da bi vodilo ka povećanju uvoza iz inostranstva (39.7). To bi, prema rezultatima ankete, vodilo i povećanju količine stranih ulaganja (38.8), a uticalo bi i na tehnološki razvoj (36.2). Da bi došlo do povećanja cijena nekretnina smatra 35.9 odsto ispitanika, te da bi to uslovalo povećanje turističke posjećenosti (35.8). Učlanjenje u NATO najmanje bi uticalo na eventualno povećanje zaposlenosti (32.6) ili povećanje izvoza crnogorskih proizvoda (32.1).

Tabela 16: Uticaj članstva u NATO

Ne bi uticalo		Uticalo bi
39.8	Ostvarenje ekonomskog rasta	34.6
48.5	Uvođenje viznih olakšica	29
36.2	Tehnološki razvoj	36.1
32.6	Povećanje zaposlenosti	43.1
38.8	Povećanje količine stranih ulaganja u Crnoj Gori	34.9
32.1	Povećanje izvoza CG proizvoda	41.1
39.7	Povećanje uvoza iz inostranstva	33.2
35.9	Povećanje cijena nekretnina	34.6
35.8	Povećanje turističke posjećenosti	36.6

Da se pristupanje Sjeverno-atlantskoj alijansi vidi kao isključivo Vladin projekat, vidimo u odgovorima koje smo dobili na sljedeće pitanje. Dakle, na pitanje ko bi imao najviše koristi od ulaska u NATO, građani su dali sljedeće odgovore: na prvom mjestu se nalazi Vlada i vladajuće strukture sa čak 55.8 odsto. Sve ostale ponuđene kategorije ocijenjene su znatno niže. Jedan dio ispitanika smatra da od toga benefite mogu imati građani (20), a nešto manji procenat smatra da su oni koji će od toga imati korist zaposleni u vojsci (12.4). Na drugoj strani građani smatraju da bi od eventualnog članstva najmanje koristi imale opozicione stranke (0.2), Srbi u Crnoj Gori (0.5) ili firme i preduzetnici (0.5).

Tabela 17: Ko bi po Vašem mišljenju imao najviše koristi od ulaska u NATO?

	%
Vlada i vladajuće strukture	55.8
Gradjani	20
Zaposleni u vojsci CG	12.4
Firme preduzetnici	0.5
Nevladine organizacije	0.9
Nacionalne manjine	0.8
Opozicione stranke	0.2
Srbi u Crnoj Gori	0.5
Nacionalne manjine u Crnoj Gori	1.7
Neko drugi	7.3

Pošto je trenutno veoma aktuelno pitanje upućivanja crnogorskih vojnika u mirovne operacije u inostranstvu, pitali smo građane šta misle o tome. Konkretno, željeli smo saznati u kojim mirovnim operacijama Crna Gora treba biti uključena, po njihovom mišljenju. Odgovori koje smo dobili govore da je najveći broj ispitanika neopredijeljen po ovom pitanju (50.2) odsto. Ovakav podatak može biti posljedica shvatanja svih opasnosti koje prate slanje vojnika u misije van zemlje. Na drugoj strani značajan broj građana smatra da Crna Gore treba učestvovati u misijama pod okriljem UN-a (23.8). Nešto manje ispitanika misli da Crna Gore treba učestvovati u svim međunarodnim misijama bez obzira na to ko ih organizuje (14.5). Najmanje ispitanika vjeruje da država treba učestvovati u misijama pod okriljem i komandom NATO (9.2), dok je veoma mali broj građana za opciju da država učestvuje u misijama pod komandom SAD (2.2).

Tabela 18: U kojim mirovnim operacijama naša zemlja treba da bude uključena?

	%
U Svim međunarodnim bez obzira ko ih organizuje	14.5
U misije pod okriljem i zastavom UN	23.8
U međunarodnim misijama pod komandom SAD	2.2
U međunarodnim misijama pod okriljem i komandom NATO-a	9.2
Ne mogu da procijenim	50.2

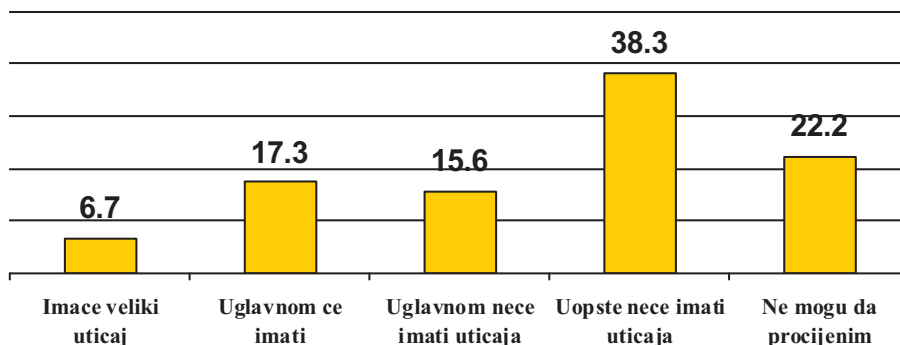
Da veliki broj građana poistovjećuje NATO i SAD pokazuje sljedeća tabela. Najveći je procenat onih koji misle da u Alijansi o svemu odlučuju SAD (53.3). Svi ostali procenti su znatno niži. Tako 12.4 odsto građana misli da sve zemlje zajednički odlučuju, ili da se u NATO-u odlučuje putem konsenzusa (12.3). Sasvim mali broj građana smatra da je to Velika Britanija (2.2) odnosno Njemačka (0.7). Nije mali procenat onih koji su neopredijeljeni po ovom pitanju (14.5).

Tabela 19: Ko po vašem mišljenju odlučuje u NATO?

	%
SAD	56.3
Zajednicko odlucivanje putem konsenzusa	12.3
Velika Britanija	2.2
Njemacka	0.7
Sve zemlje članice zajednicki	12.4
Neko drugi	1.6
Nemam misljenje	14.5

Najveći broj ispitanika, sa različitim stepenom sigurnosti odgovora, smatra da ukoliko postane država članica Crna Gora neće imati uticaja na donošenje odluka u NATO, (53.9). Odgovor na ovo pitanje nije moglo dati (procijeniti) 22.2 odsto ispitanika. Dok, 24 procenta ispitanika smatra da će imati uticaj. (Grafikon br.19)

Grafikon 20: Da li bi Crna Gora ukoliko postane članica imala uticaj na proces odlučivanja?

Jedna od tema koja se često pominje u javnom diskursu u Crnoj Gori jeste ona koja se odnosi na donošenje odluke o članstvu u NATO. Koja je od ovih opcija najprihvatljivija, pitali smo građane. Najveći broj ispitanika smatra da bi takva odluka trebala biti ponuđena građanima da se o njoj izjasne putem referenduma (69.9). Zatim svega 7.1 odsto ispitanika smatra da o tome Skupština ili Vlada treba da donese odluku (5.3). Mali broj ispitanika smatra da odluku o tome treba donijeti Generalštab VCG (2.9) ili članice NATO (2.0). Jedan dio ispitanika je neopredijeljen po ovom pitanju (12.8).

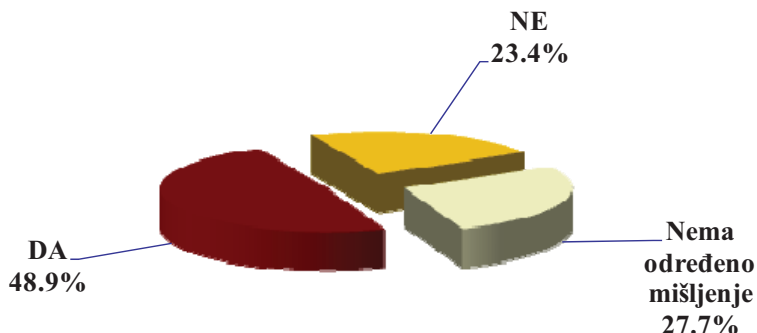
Grafikon 20: Ko treba da odlučuje o članstvu Crne Gore u NATO?

	%
Građani na referendumu	69.9
Skupština Crne Gore	7.1
Vlada Crne Gore	5.3
Članice NATO	2
Generalštab Vojske CG	2.9
Ne zna	12.8

Da je pitanje NATO integracija isključivo stvar odluke Vlade i da se na to pitanje teško može uticati, smatra najveći broj građana. Ovo zaključujemo iz činjenice da su u već dužem periodu građani izričito protiv članstva u alijansi, ali na drugoj strani na pitanje da li će država postati članica NATO najveći broj građana odgovara pozitivno (48.9).

Svega 23.4 procenata građana smatra da Crna Gora neće biti članica NATO, dok postoji jedan broj i onih koji nijesu opredijeljeni po ovom pitanju (27.7).

Grafikon 21: Šta mislite da li će Crna Gora postati članica NATO-a?

I na kraju, kako postoje različita shvatanja o tome da je (iako ne formalno) za ulazak u EU preduslov pristupanje NATO-u, poslednji set pitanja bio je posvećen ovoj problematici. Najveći dio ispitanika vjeruje da je to ipak preduslov za članstvo u EU (38.3). Veliki broj građana ne može procijeniti na koji način bi članstvo u NATO moglo uticati na pristupanje EU (35.3). Na drugoj strani 19.3 odsto respondenata smatra da to ne bi uticalo na pristupanje EU, jer su to dvije nepovezane organizacije. Takođe, 7.2 odsto građana smatra da bi to negativno uticalo i da bi se na taj način teže došlo do pristupanja EU.

Tabela 22: Na koji način bi po Vama članstvo u NATO moglo uticati na pristupanje EU?

	%
Ne bi uticalo, to su dvije nepovezane organizacije	19.3
Članstvo u NATO je preduslov za ulazak u EU	38.3
Negativno, teže bi došlo do pristupanja EU	7.2
Ne mogu da procijenim	35.3

Oktobar 2009.

Oktobarsko istraživanje javnog mnjenja sprovedeno je u periodu od 14. do 21.10. 2009. godine, na uzorku od 1007 ispitanika kojim je obuhvaćeno šesnaest crnogorskih opština. Uzorak korišćen u istraživanju predstavlja rezultat standardne procedure uzorkovanja na dvoetaptom stratifikovanom principu, sa slučajnim izborom ispitanika u okviru finalnih jedinica izbora (mjesne zajednice). U svakom popisnom krugu učestvovalo je između 5 i 7 ispitanika. U konačnom ishodu uzorak je reprezentativan za cjelokupno stanovništvo Crne Gore (tabele 1-4). Reprezentativnost uzorka je korigovana post-stratifikacijskom procedurom ponderisanja, pri čemu su kao princip korekcije korišćeni podaci sa poslednjeg popisa, a kriterijumi su bili pol, nacionalna pripadnost i starost ispitanika.

Tabela 1: Polna struktura ispitanika

Polna struktura ispitanika	%
Muškarci	49.7
Žene	50.3

Tabela 2: Starost

Godine po kategorijama	%
18-34	34.5
35-54	37.5
55+	28.0

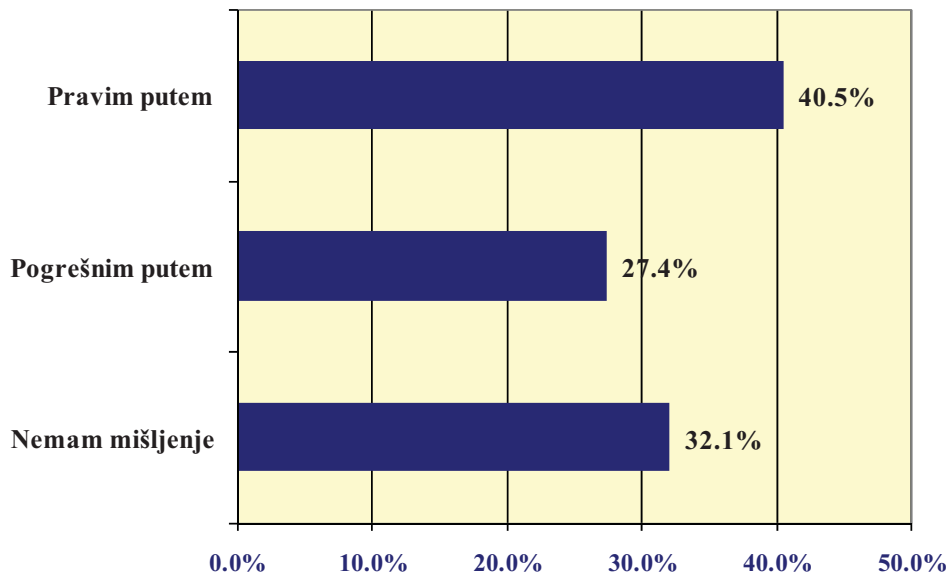
Tabela 3: Vjeroispovijest ispitanika

Vjeroispovjest ispitanika	%
Pravoslavna SPC	52.2
Pravoslavna CPC	21.7
Islamska	18.6
Katolička	3.5
Neka druga	0.4
Ateista	3.5

Tabela 4: Nacionalna struktura ispitanika

Nacionalnost ispitanika	%
Crnogorci	45.3
Srbi	34.3
Albanci	5.1
Bošnjaci	2.6
Muslimani	10.5
Hrvati	1.0
Ostali	1.1

Crna Gora se nalazi u procesu sveobuhvatnih reformi. Država je jasno opredijeljena za evropske i evroatlantske integracije, i na tom putu ostvaruje značajne rezultate. Iz tog razloga željeli smo saznati od građana Crne Gore kako ocjenjuju put države; pitanje je konkretno glasilo: *Generalno rekli biste da je Crna Gora krenula...* Najveći broj ispitanika odgovorio je da je država krenula pravim putem - 40.5 odsto, veliki broj nema mišljenje po ovom pitanju (32.1), dok 27.4 odsto ispitanika smatra da je država krenula pogrešnim putem.

1. POVJERENJE U INSTITUCIJE

Drugo pitanje u anketi već standardno se odnosi na sondažu povjerenja u institucije. Rezultat koji smo dobili ovom prilikom bilježimo već u dužem periodu, tako da tu nema većih izmjena. I dalje je institucija kojoj građani najviše vjeruju Srpska pravoslavna crkva, sa intervalom povjerenja od 69 procenata. Na drugom mjestu je i dalje institucija predsjednika države sa značajno nižim koeficijentom povjerenja u odnosu na SPC; taj procenat iznosi 53.3. U gornjem dijelu tabele po povjerenju koje joj ukazuju građani su i Vlada (45.9) zatim Policija (45.2) i Skupština (42.3) tako da možemo ustvrditi da su upravo ovo institucije kojima građani najviše vjeruju. Pri samom dnu tabele, pa samim tim kao institucije kojima najmanje vjeruju, građani percipiraju sudstvo (41.1), Crnogorsku pravoslavnu crkvu (39.2) i na kraju, prilično nepovoljna činjenica za svako demokratsko društvo, je da građani najmanje vjeruju ili drugim riječima (obzirom da se nalaze na samom dnu ljestvice) ne vjeruju političkim partijama (30.9). Ovaj podatak bi trebao predstavljati svojevrsan »alarm« svim

političkim partijama u Crnoj Gori, da počnu raditi više na popravljanju svog imidža, kako bi povratili izgubljeno povjerenje, i nametnuli se kao servis građana, što i treba da bude njihova osnovna svrha postojanja.

Grafikon 6: Povjerenje u institucije (%)

Institucija	Nepovjerenje	Povjerenje
Skupština	57.7	42.3
Predsjednik	46.7	53.3
Vlada	54.1	45.9
Policija	54.8	45.2
Sudstvo	58.9	41.1
Političke partije	69.1	30.9
Srpska pravoslavna crkva	31.0	69.0
Crnogorska pravoslavna crkva	60.8	39.2

2. IZBORNA PREFERENCA

Mjerenje izborne preference ne pokazuje značajne promjene u odnosu na prethodna slična mjerenja. Dakle, i dalje je pojedinačno najjača vladajuća partija, DPS sa koeficijentom povjerenja 48.7, što je blagi negativan trend u odnosu na prethodnu sondužu. Na drugom mjestu je SNP (18.7) koji bilježi određeni pozitivan trend. Druga po jačini opoziciona partija je NOVA (8.3), dok je na trećem mjestu PzP (5.5). Jedina od preostalih partija koja je iznad granice cenzusa je SDP sa 4.2 procenta povjerenja građana. Sve ostale stranke su ispod ili na granici cenzusa, prema podacima koje smo dobili prilikom oktobarske sonduže javnog mnjenja.

Grafikon 7: Izborna preferenca

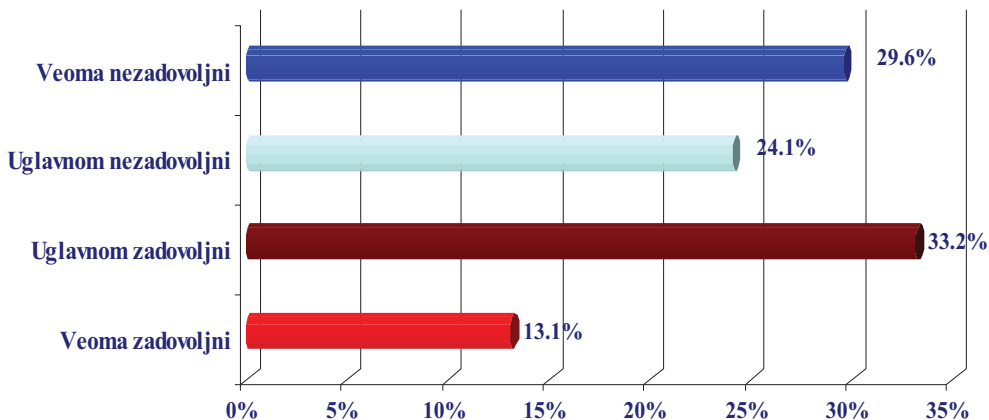
Rang	Partija	%
1.	DPS	48.7
2.	SDP	4.2
3.	SNP	18.7
4.	NOVA	8.3
5.	PZP	5.5
6.	BS	2.1
7.	DSCG	0.8
8.	DUA	2.0
9.	HGI	0.7

10.	NS	1.1
11.	DSS	0.9
12.	LPCG	1.4
13.	DC	0.3
14.	Srpski radikali	1.6
15.	Neka druga	3.7

3. ZADOVOLJSTVO RADOM VLADE

Crna Gora predstavlja izuzetak u odnosu na najveći broj postsocijalističkih zemalja, u kojima je po pravilu nakon uvođenja višestranačja (početak 90-tih) dolazilo do smjene partija na vlasti. U Crnoj Gori to nije slučaj već se jedna partija od početka tranzicije spretno održava na vlasti već skoro dvadeset godina. Višedecenijsko trajanje istih elita i pojedinaca neminovno sa sobom povlači devijacije različitog tipa: nepotizam, korupciju, zloupotrebe državnog aparata itd. Ipak, činjenica da građani već dvadeset godina biraju istu partiju ne znači u isto vrijeme da su i apsolutno zadovoljni radom vlade. To je upravo ono što smo htjeli izmjeriti sljedećim pitanjem. Rezultat koji smo dobili je da je ukupno nezadovoljstvo radom vlade (53.7) izraženo u različitim stepenima veće od ukupnog zadovoljstva (46.3). Broj onih koji su veoma nezadovoljni (29.6) je znatno veći od broja veoma zadovoljnih (13.1). Na drugoj strani je veći procenat onih koji su uglavnom zadovoljni (33.2) od procenta uglavnom nezadovoljnih (24.1)

Grafikon 8: Zadovoljstvo radom Vlade

4. AKTUELNA DRUŠTVENA PITANJA

Kao i do sada i ovim istaživanjem smo željeli obuhvatiti najznačajnija društvena pitanja iz perioda u kojem je istraživanje realizovano. Jedna od takvih tema jeste svakako i stanje u najvećem crnogorskom preduzeću - Kombinat aluminijuma. Da je država glavni „krivac“ za takvo stanje smatra najveći broj ispitanika, 33.8 procenata. Da je to ruski vlasnik preduzeća misli 13.5 građana. Jedan broj ispitanika smatra da je to dugogodišnji problem te da niko pojedinačno ne može biti identifikovan kao krivac (11). Najmanji procenat ispitanika smatra da je krivo rukovodstvo i menadžment KAP-a (9.4), svjetska ekonomska kriza i pad cijene aluminijuma (6.5) ili radnici zaposleni u KAP-u (1.6).

Tablea 9: Odgovornost za stanje u KAP-u

	%
Ruski vlasnik preduzeca	13.5
Rukovodstvo Menadzment KAP-a	9.4
Vlada Crne Gore	33.8
Radnici zapošljeni u KAP u	1.6
Svjetska kriza i pad cijene aluminijuma	6.5
Problemi su dugogodisnji niko nije kriv pojedinačno	11.0
Ne zna, ne može da procijeni	24.2

Sljedeće pitanje bilo je takođe u vezi sa KAP-om. Pitali smo građane da li Vlada treba da ulaže novac da bi KAP opstao. Najveći broj odgovora je bio pozitivan tj. građani smatraju da vlada treba učiniti sve što je u njenoj moći da bi KAP opstao (36.8). Značajan je i broj ispitanika koji su neopredijeljeni po ovom pitanju (31.8). Svi ostali procenti su znatno niži, tako svega 9.3 procenata ispitanika smatra da KAP-u treba dati novac samo da riješi neke urgentne probleme, zatim 9.2 misli da ne treba dati ništa, da nema razloga davati novac iz budžeta. Svega 8.2 građana misli da KAP-u treba dati 100-150 miliona, a najmanje je onih koji smatraju da KAP-u treba dati između 50 i 100 miliona (4.8).

Tabela 10: Treba li Vlada da ulaže novac da bi KAP opstao?

	%
Da, Vlada treba da učini sve što je u njenoj moći	36.8
Treba im dati najviše od 100 do 150 miliona	8.2
Treba im dati od 50 do 100 miliona	4.8
Treba im dati novca samo da riješe neke urgentne probleme	9.3
Ne treba im dati ništa, nema razloga za davanja iz budžeta	9.2
Ne zna/Nema stav	31.8

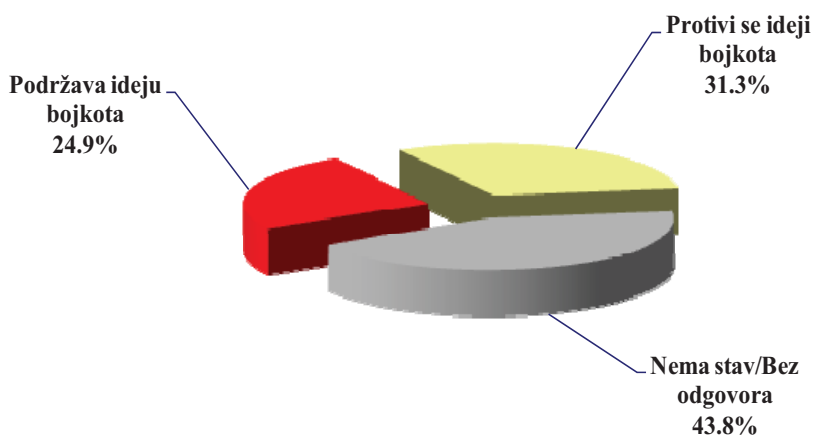
Period istraživanja obuhvatio je i događaj oko incidenta Mugoša – Vijesti. Pitali građane koja je strana tu u pravu. Najveći broj ispitanika smatra da su u pravu novinari *Vijesti* 41.7, dok značajan broj građana smatra da niko nije u pravu i da su obje strane krive (22.5). Jedan broj građana ne zna i ne može dati procjenu po ovom pitanju (15.1). Dok 11.5 procenata ispitanika smatra da je gradonačelnik u pravu. Na kraju 9.2 građana ne zna ništa o tom sukobu.

Tabela 11: Ko je po Vašem mišljenju u pravu u slučaju Mugoša - Vijesti?

	%
U pravu je gradonačelnik Mugoša	11.5
U pravu su novinari Vijesti	41.7
Niko nije u pravu, obje strane su jednako odgovorne	22.5
Ne zna, ne može da procijeni ko je u pravu	15.1
Ne zna ništa o tom sukobu	9.2

Pitali smo građane i šta misle o ideji koja se mogla čuti u javnosti, a koja je dolazila od pojedinih opozicionih partija (PzP, NOVA), da je rješenje za smjenu vladajuće partije u bojkotu parlamenta i bojkotu lokalnih izbora. Mehanizmu koji su opozicioni prvaci praktikovali u nekoliko navrata, a koji nije dao rezultate. Najveći broj ispitanika se nije izjasnio po pitanju bojkota parlamenta 43.3 procenta. Više je onih koji se protive ovoj ideji (31.3) dok su u manjini ispitanici koji smatraju da je ovo dobra ideja (24.9).

Grafikon 12: Bojkot parlamenta?

Većina građana u opštinama: Kotor (32.4), Cetinje (32.5), Mojkovac (32.8) ne podržava opozicioni bojkot lokalnih izbora, nasuprot 23.2 procenta građana Kotora, 22.2 građana Cetinja kao i 21.4 procenta građana Mojkovca koji su za ovu ideju.

Tabela 13: Bojkot lokalnih izbora od strane opozicije

Lokalni izbori	Stav		
	Podržava bojkot	Ne podržava bojkot	Nema stav
KOTOR	23.2	32.4	44.4
CETINJE	22.2	32.5	45.3
MOJKOVAC	21.4	32.8	45.9

5. PERCEPCIJA KORUPCIJE

Korupcija i organizovani kriminal su identifikovani kao najveći problemi Crne Gore u integracionim procesima. Ovi problemi se ističu u svim izvještajima relevantnih domaćih i stranih institucija (EK, OSCE, SE itd.). Zato je i ovo pitanje dio naših istraživanja u dužem periodu što nam ujedno omogućava i da pratimo trend stepena percepcije korupcije. Rezultati su izloženi u tabeli (14). Građani i dalje percipiraju Carinu kao najkorumpiraniju instituciju sa koeficijentom 6.84. Na drugom mjestu se nalaze opštinske službe (6.81), a zatim državne službe (6.76). Građani i dalje visoko na ljestvici percepcije korupcije kotiraju i sudstvo (6.51). Zatim slijede policija (6.49) zdravstvo (6.40), tužilaštvo (6.30), visoko školstvo (Univerzitet) 5.66. U drugom dijelu tabele pa samim tim i institucije koje su manje zahvaćene korupcijom nalaze se mediji (5.66), sport (4.76). Prema istraživanju građani smatraju da korupcije najmanje ima u srednjem (4.60) i osnovnom školstvu (3.88).

Tabela 14: Stepen percepcije korupcije (trend)

Institucija / oblast	Koeficijent povjerenja (K)			
	Jun '07.	Sept/okt '07.	Februar '08.	Oktober '09.
Carina	7.21	7.30	7.45	6.84
Sudstvo	6.90	7.13	7.31	6.51
Zdravstvo	7.04	7.37	7.28	6.40
Tužilaštvo	6.70	7.00	7.24	6.30
Policija	6.85	7.17	7.20	6.49
Opštinske službe	6.71	7.00	7.08	6.81
Državne službe	6.64	7.08	7.04	6.76
Visoko školstvo (Univerzitet)	6.07	6.60	6.29	5.66
Sport	5.64	5.44	6.04	4.76
Mediji (TV, radio, novine)	5.88	6.01	5.99	5.25
Srednje školstvo	5.15	5.36	5.38	4.60
Osnovno školstvo	4.38	4.75	4.65	3.88

6. POVJERENJE U MEDIJE

Kao i u predhodnom istraživanju poseban segment oktobarskog istraživanja javnog mnjenja posvećen je medijima. U prilici smo da sagledamo trend od ukupno šest istraživanja kada ja povjerenje u televizijske stanice u pitanju. Najbolje rangirana je i dalje IN Televizija kojoj vjeruje 27.1 odsto građana Crne Gore. Iza televizije IN sa respektabilnim procentom povjerenja nalazi se TVCG, kojoj vjeruje 21.3 odsto građana što je izvjestan negativan trend u odnosu na martovsko istraživanje (26.7). TV Pink je na trećem mjestu sa 13.2 odsto povjerenja što je na nivou martovskog istraživanja. Od ostalih TV stanica respektabilno povjerenje uživa još TV Vijesti koju je kao televiziju kojoj najviše vjeruje navelo 9.8 odsto ispitanika. Interesantan je podatak da svoje mjesto među vodećim televizijama polako pronalazi i RTS kojoj vjeruje 6.8 odsto građana i koja se nalazi ispred ATLAS TV, kojoj vjeruje 6.0 građana Crne Gore.

Tabela 15: Povjerenje u televiziju (trend)

TV stanice	Jun 07.	Sep/okt 07.	Feb 08.	Jun 08.	Nov 08.	Mart 09.	Okt 09.
TV CG 1	26.0	25.4	24.1	21.0	20.6	26.7	21.3
TV CG 2	-	-	-	-	-	0.2	-
TV ELMAG	9.9	14.4	10.6	10.9	9.2	8.8	4.9
TV MONTENA	2.8	4.1	3.3	1.8	1.7	2.2	1.4
TV MBC	3.3	0.9	1.6	2.3	1.1	1.0	1.2
TV PINK	16.4	14.5	11.3	15.8	11.8	13.0	13.2
TV IN	27.6	28.5	34.3	26.7	28.4	27.3	27.1
ATLAS TV	7.6	6.5	6.1	6.1	7.0	5.0	6.0
TV VIJESTI	-	-	-	1.4	2.8	4.0	9.8
RTS	1.4	1.6	5.2	5.8	8.1	4.7	6.8
Ostale TV	5.2	4.1	3.5	8.2	9.3	7.2	8.3

Kada je riječ o radio stanicama situacija se nije značajnije promijenila u odnosu na prethodna istraživanja. Elmag radio i dalje uživa najveće povjerenje kod građana Crne Gore. Sada Elmag radiju vjeruje 22.4 odsto, što je blagi pad u odnosu na martovsko istraživanje, ali i dalje najveća vrijednost koju mjerimo kada je u pitanju povjerenje u radio stanice. Radio Crne Gore je na drugom mjestu (17.3) i bilježi značajan negativan trend u odnosu na prethodnu sondužu. Manje pozitivne trendove bilježimo i kod Radija D (8.9) kao i kod Atlas radija (8.2).

Tabela 16: Povjerenje u radio (trend)

Radio stanice	Jun 07.	Sep/okt 07.	Feb 08.	Jun 08.	Nov 08.	Mart 09.	Okt 09.
Radio Crne Gore	23.7	21.4	26.2	13.4	17.8	22.6	17.3
Radio Elmag	20.4	23.9	20.6	25.3	24.4	20.6	22.4
Radio D	6.4	10.1	9.4	9.4	4.5	7.1	8.9
Antena M	2.9	3.3	3.7	4.9	4.7	2.0	2.1
Radio Montena	2.8	1.9	2.1	1.1	1.7	1.0	2.1
Radio Svetigora	1.4	-	1.2	1.2	0.7	0.6	0.4
Radio Slobodna Evropa	0.9	0.2	1.3	0.8	0.3	0.9	0.2

Atlas Radio	5.6	7.0	5.6	6.3	7.9	6.0	8.2
Lokalne radio stanice	28.6	26.3	15.8	21.0	26.2	23.6	27.2
Ostale radio stanice	7.3	6.0	14.2	16.5	11.7	15.6	11.2

Kada govorimo o povjerenju u dnevne novine, to mjesto već duže vrijeme ubjedljivo drže *Vijesti* kojima vjeruje 45.6 odsto građana, što je čak i određeni pozitivan trend u odnosu na prethodno istraživanje. Dakle, pozicija *Vijesti* je prilično stabilna kod čitalačke publike u Crnoj Gori. Dnevnom listu *Dan*, takođe vjeruje veliki broj građana (31.6) što je na nivou prethodnog mjerenja. Na trećem mjestu je dnevni list *Pobjeda* (18.2) kod kojeg mjerimo blagi pozitivan trend u odnosu na prethodna istraživanja.

Tabela 17: Povjerenje u dnevne novine (trend)

Dnevne novine	Jun 07.	Sep/okt 07.	Feb 08.	Jun 08.	Nov 08.
POBJEDA	11.9	12.0	12.6	13.3	12.1
VIJESTI	42.1	50.8	48.5	44.9	47.8
DAN	35.4	32.4	32.2	34.1	32.2
REPUBLIKA	1.5	1.0	0.9	0.8	0.7
POLITIKA	1.5	-	0.8	1.1	0.6
VECERNJE NOVOSTI	3.5	3.1	3.7	4.4	5.4
BLIC	0.7	0.3	0.6	1.3	1.2
OTHER	3.3	0.4	0.8	-	-

7. EU i NATO

Članstvo u EU i dalje podržava većina građana Crne Gore (76.2). U ovom periodu bilježimo i blagi pozitivan trend po ovom pitanju. Ovome je svakako doprinio i veliki broj dešavanja na planu EU integracija u ovom periodu. Prije svega tu mislimo na rad na odgovorima na upitnik Evropske Komisije i rad na ispunjavanju uslova iz mape puta za viznu liberalizaciju. Članstvu se protivi 9.8 odsto građana, dok svega 14 odsto nema mišljenje po ovom pitanju.

Tabela 18: Članstvo u EU (trend)

Stav	Period istraživanja					
	Feb '07.	Jun '07.	Sep/okt '07.	Feb '08.	Mart '08.	Jun '08.
DA	74.0	78.3	72.4	72.8	78.2	70.8
NE	8.4	6.5	9.4	9.2	9.1	12.1
Nema određeno mišljenje	17.6	15.2	18.2	18.0	12.7	17.1

Kada je riječ o NATO integracijama stvari stoje potpuno drugačije. Javno mnjenje je dominantno protiv članstva u Alijansi, 44 odsto. Na drugoj strani 31.2 odsto ispitanika podržava članstvo, dok je i dalje visok broj neopredijeljenih građana po ovom pitanju - 24.8 odsto. Podrška NATO je na vrlo niskom nivou a to govori da je kampanja Vlade i ostalih aktera koji podržavaju ovu ideju nedovoljno efikasna. Jedan faktor od mnogih koji mogu uticati na ovakvo stanje je i spoljnopolitički, dakle nepopularnost Alijanse u svijetu usljed brojnih intervencija i žrtava koje one donose. Takođe, treba imati u vidu da se u Crnoj Gori gotovo trećina građana osjeća Srbima u nacionalnom smislu, a ovaj dio građana izdvajanje Kosova iz Srbije u dobrom dijelu vidi kao sukob na relaciji NATO – Srbija, te se njihov stav prema Alijansi oblikuje u tom svjetlu.

Dakle, brojni faktori utiču na nisku podršku prema NATO integracijama Crne Gore, ali veoma je teško utvrditi koji je faktor najznačajniji sa stanovišta oblikovanja raspoloženja javnog mnjenja. Ipak činjenica je da, u svjetlu činjenice da je podrška izuzetno niska, a da je jedno od glavnih strateških opredjeljenja države upravo NATO, se mora znatno više uraditi na planu bolje informisanosti građana šta NATO predstavlja i zašto je članstvo poželjno za Crnu Goru. Ovo dakako pretpostavlja prethodno preispitivanje Komunikacione Strategija za Euroatlantske integracije Crne Gore, identifikovanje problema i načine njihovog rješavanja.

Tabela 19: Članstvo u NATO (trend)

Stav	Period istraživanja					
	Feb '07.	Jun '07.	Sep/okt '07.	Feb '08.	Mart '08.	Jun '08.
DA	29.5	26.3	26.9	31.2	30.0	31.2
NE	44.2	46.7	46.9	45.1	43.3	44.0
Nema određeno mišljenje	26.3	27.0	26.1	23.7	26.7	24.8